

Сопілко І. М.

orcid.org/0000-0002-9594-9280

Радзівілл О. А.

orcid.org/0000-0003-3155-6362

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКО СОЮЗУ

У статті досліджено процес лібералізації торгівлі в межах формування та еволюції Спільного ринку і Європейського Союзу. Показано, що на перших етапах євроінтеграції та розбудови спільного економічного простору європейські держави активно та послідовно діяли паралельно на двох взаємопов'язаних рівнях – регіональному та універсальному.

Обґрунтовано, що лібералізація міжнародної торгівлі товарами стала однією з найважливіших складових міжнародного правопорядку, що склався під егідою ООН у другій половині ХХ століття. На глобальному рівні в цей період формувалася перша дієва світова валютно-фінансова система на чолі з МВФ, система гарантій і залучення приватних інвестицій під керівництвом МБРР, а також тривав процес послідовної лібералізації торгівлі через зняття митних бар'єрів у рамках раундів ГАТТ-1947.

Показано, як лібералізація торгівлі на регіональному європейському рівні сприяла не лише швидкому економічному зростанню, а й створенню правових умов для глибшої інтеграції держав-членів ще в рамках функціонування Європейських Співтовариств. У роботі детально проаналізовано заходи, які здійснюють установи Союзу та держави-члени після проголошення заснування Європейського Союзу. Головними економічними рисами цього етапу стали внутрішній ринок, митний союз, запровадження єдиної валюти, узгодження національних політик щодо економічного зростання та зайнятості, а також впровадження низки успішних ініціатив соціального спрямування.

Гармонійне поєднання економічних і соціальних критеріїв особливо виразно втілене в реалізації Спільної сільськогосподарської політики. У цій сфері лібералізація відбувається специфічними засобами та темпами, які дають змогу уникнути руйнування локальних аграрних економік, поступово інтегруючи їх у спільний ринок сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: *неоліберальний міжнародний порядок, внутрішній ринок, митний союз, усунення кількісних обмежень, спільна сільськогосподарська політика, організація сільськогосподарських ринків.*

Постановка проблеми. Лібералізація міжнародної торгівлі товарами стала однією з найважливіших складових міжнародно правопорядку, що склався під егідою ООН у другій половині ХХ століття. В його розбудові важливу роль відіграли європейські держави і громадянське суспільство їх націй, які досягли значних успіхів з лібералізації торгівлі товарами в межах регіонального співробітництва. Однак лібералізація торгівлі залишається не завершеною для сільськогосподарської і текстильної продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В роботі використані документи Лісабонського договору про внесення змін до Договору про Європейський союз і Договору про Європейське співтовариство, а також важливі рішення Суду ЄС і акти поточного законодавства Співтовариств і Союзу. Зі спеціальної літератури використано роботи Жуаяра і Каро, М. Гердегена, В. І. Муравйова, Петрова та інших авторів.

Мета роботи полягає в дослідженні процесу лібералізації торгівлі від спільного ринку співтовариств до сучасно стану Європейського союзу в умовах розбудови внутрішнього ринку і створення єдиної митної території.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування основ спільного ринку в Європі після II-ї світової війни відбувалась на тлі формування й розвитку глобального «неоліберального» міжнародного правопорядку, якій втілювався, по-перше, у прийнятті Статуту ООН, зобов'язання за яким держав-членів мали перевагу над будь-якими іншими договірними зобов'язаннями (ст. 103 Статуту); по-друге, у формування міжнародної фінансової і торговельної системи

(прийняття і набуття чинності «Статтями» про заснування МВФ і МБРР та ГАТТ-47¹), по-третє, з процесом формування системи міжнародно-правового захисту прав людини [1, с. 32]. Цим триєдиним процесом було закріплено результати першого тривалого історичного етапу нового часу у боротьбі податного стану європейських націй проти спадкових станових привілеїв, за «право гаманця», рівні можливості в підприємництві й торгівлі, а також за верховенство права, зокрема в царині гарантій права власності та захисту громадянських прав у неупереджених органах судочинства. Попри всі коливання в успішності розвитку цих основ цивілізованого життя, вони стали комплексним дороговказом у забезпеченні прогнозованої торгівлі як основи міжнародного правопорядку і залишаються такими, на тлі загрози руйнівних політичних авантур, потребуючи непорушного дотримання міжнародних домовленосте і ефективних солідарних заходів з міжнародної безпеки проти тих, хто такі домовленості порушує.

Європейські держави стали активними учасниками реалізації цілей і принципів неоліберального міжнародного правопорядку й на регіональному рівні. Ринкові свободи Європейських спільнот мали забезпечити оптимальний розподіл економічних ресурсів, і вже на ой час сам економічний розвиток декларувався як засіб розвитку соціальної й гуманітарної сфер. З заснуванням Європейського Союзу соціальний пріоритет всіх політик стає одним з основоположних принципів. При цьому економічна основа залишається головним інструментом для реалізації будь-яких програм Союзу. Розбудова внутрішнього ринку і митного союзу, в межах якого забезпечено вільний рух товарів, послуг, осіб і капіталу, створення здорового конкурентного середовища, скоординована економічна політика і політика зайнятості тощо – всі ці політики реалізуються комплексно, скоординовано, підпорядковано цінностям і принципам Союзу [2]. Відповідно до ст. 3 ДЄС (цілі Союзу):

1. Мета Союзу – підтримувати мир, свої цінності та добробут своїх народів.

2. Союз надає своїм громадянам простір свободи, безпеки й правосуддя без внутрішніх кордонів, на якому забезпечено вільний рух осіб разом з належними заходами, пов'язаними із контролем на зовнішніх кордонах, притулком, імміграцією та попередженням і боротьбою зі злочинністю.

3. Союз засновує внутрішній ринок. Союз функціонує заради сталого розвитку Європи, що ґрунтується на збалансованому економічному зростанні та ціновій стабільності, конкурентоспроможній соціальній ринковій економіці, спрямованій на цілковиту зайнятість та соціальний прогрес, та високому рівні захисту і дедалі кращому стані довкілля. Союз сприяє науково-технічному прогресові.

Союз бореться проти соціальної маргіналізації та дискримінації, підтримує соціальну справедливість та захист, рівність жінок і чоловіків, зв'язок між поколіннями, захист прав дитини.

Союз підтримує економічну, соціальну та територіальну єдність держав-членів та солідарність між ними.

Союз поважає своє багате культурне та мовне розмаїття й забезпечує захист та подальше збагачення культурної спадщини Європи».

4. Союз засновує економічний та валютний союз, валютою якого є євро.

5. У своїх відносинах зі світом Союз підтримує та поширює свої цінності та інтереси, сприяє захисту своїх громадян. Союз підтримує мир, безпеку та сталий розвиток планети, солідарність та взаємну повагу народів, вільну справедливую торгівлю, викорінення бідності та захист прав людини, зокрема прав дитини, а також суворе дотримання й розвиток міжнародного права, зокрема дотримання принципів Статуту ООН.

6. Союз досягає своїх цілей належними засобами відповідно до повноважень, наданих йому Договорами.

Як бачимо, саме до розбудови внутрішнього ринку у п. 3 ст. 3 прив'язана найбільша кількість інших програм, залежних від успіху його розбудови.

На початковому етапі лібералізації торгівлі товарами в раундах ГАТТ-47 відбувалось поступове усунення на договірній основі – протекціоністських заходів держав-членів. Реалізація

¹ Від англ. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

цих домовленостей втілювалась у трьох основних напрямках: зниження ставок митних тарифів; усунення кількісних обмежень; спрощення та уніфікація митних формальностей та недопущення їх використання як бар'єрів в торгівлі [3]. З заснуванням Світової організації торгівлі (СОТ), процес лібералізації поширився на товари, торгівля якими залишалась до цього поза увагою раундів і розкладів поступок, а також на інвестиції в торгівлю, послуги і права інтелектуальної власності.

Маракееська угода про заснування СОТ від 15 квітня 1994 р. і додатки до неї складають основу регулювання міжнародної торгівлі. зокрема торгівлю товарами регулює Додаток 1а, який складається з ГАТТ-94² і дванадцяти окремих угод з власними додатками, які детально регулюють процедурні питання лібералізації торгівлі особливо в сферах не залучених процесом ГАТТ-47. За винятком двох угод Додатку IV, всі документи маракееського пакету (multilateral agreements) є обов'язковими для держав-членів СОТ [1, с. 47]. Союз в цілому і всі держави ЄС мають членство в СОТ і таке членство є попередньою умовою вступу до ЄС нових членів. Виходячи з цього, в установчих договорах Союзу стисло викладаються ті положення, які детально й фундаментально викладені у Маракеєському пакеті.

В питаннях регулювання ринкових свобод важливе значення мають положення Договорів щодо розмежування компетенції Союзу і держав-членів. ДЄС містить основні принципи співробітництва держав членів і установ Союзу (ст. 4) і принципи розмежування компетенцій між Союзом і державами членами (ст. 5). В ст. 3 ДФЄС перераховано напрями діяльності, віднесені до виключної компетенції Союзу, які всі, прямо чи опосередковано, стосуються міжнародної торгівлі, а саме: а) митний союз; б) визначення правил конкуренції; с) валютна політика стосовно держав-членів зони євро; d) збереження морських біоресурсів в рамках загальної політики рибного промислу; е) спільна торговельна політика (п.1. ст. 3 ДФЄС), а також право укладати міжнародні угоди «якщо укладання таких угод передбачене законодавчим актом Союзу або є необхідним для надання Союзу можливості здійснювати свої внутрішні повноваження, або тією мірою, якою їх укладання може вплинути на спільні правила або змінити їхній обсяг (п.2. ст. 3 ДФЄС).

Якщо питанням торгівлі з третіми державами регулюються в Розділі 2 «Спільна торговельна політика» П'ятої частини ДФЄС, то питанням, пов'язаним з внутрішнім ринком присвячено перші чотири розділи Третьої частини ДФЄС «Внутрішня політика і діяльність Союзу». Розділ І «Внутрішній ринок» проголошує створення внутрішнього ринку, який охоплює простір без внутрішніх кордонів, в межах якого забезпечується вільний рух товарів, осіб, послуг і капіталів (ст. 26). Слід зазначити, що кількість посилань на цілі ст. 26 ДФЄС в Договорах поступається тільки кількості посилань на ст. 3 ДЄС, що підкреслює значення успішності розбудови внутрішнього ринку. Акти законодавства з лібералізації торгівлі в межах внутрішнього ринку видаються за пропозиціями Комісії Радою, відповідно до спеціальної законодавчої процедури після консультацій з Європейським парламентом. Вони визначають цілі і умови, необхідні для забезпечення збалансованого прогресу в усіх відповідних секторах внутрішнього ринку. Оскільки розширення Союзу пов'язано з виникненням проблем як організаційного, так і світоглядно-психологічного характеру, пропозиції Комісії мають враховувати «масштаби зусиль, яких змушені будуть докласти для створення внутрішнього ринку окремі економки, що знаходяться на різному рівні розвитку, зокрема, роблячи для них певні поступки і винятки, які, однак, мають бути тимчасовими (ст. 27).

У Розділі ІІ «Вільний рух товарів» ДФЄС викладені положення про створення митного союзу і основні заходи з усунення митних формальностей між державами-членами Союзу. Розділ відкривають дві статті загального характеру (28, 29), в яких зазначено, що Союз включає в себе митний союз, який охоплює весь товарообіг і передбачає заборону мит та рівнозначних зборів між державами членами, а також спільні митні тарифи у зносінах з третіми країнами. Вільний обіг передбачено не лише для товарів виробництва держав членів, але й для тих, що походять з третіх країн та пройшли належну митну процедуру, включно сплату всіх мит і прирівняних стягнень.

² Комплексний документ, в який входить, зокрема, текст ГАТТ-47, внаслідок чого всі статті ГАТТ-47 тепер розглядаються як статті ГАТТ-94

Далі Розділ 2 містить три глави, що регулюють спеціальні питання вільного руху товарів. В Главі 1. «Митний союз» зазначено: Між державами членами заборонені будь-які мита на імпорт і експорт, включаючи мита податкового характеру та рівнозначні збори (ст. 30). Тарифні ставки визначає Рада за пропозицією Комісії (ст. 31), при цьому Комісія орієнтується на необхідність: а) розвивати торгівлю між державами членами і третіми країнами; б) забезпечувати умови конкуренції, наскільки вони сприятимуть зростанню конкурентоздатності підприємств Союзу; с) забезпечувати постачання Союзу сировиною і напівфабрикатами, сприяючи водночас, щоб між державами членами не спотворювалися умови добросовісної конкуренції стосовно кінцевої продукції; d) уникати серйозних порушень в економіці держав членів і забезпечувати раціональний розвиток виробництва і зростання споживання в Союзі. Правове регулювання митного співробітництва здійснюється Європейським парламентом і Радою шляхом звичайної законодавчої процедури (ст. 33).

Відповідно до Глави 3 «Заборона кількісних обмежень між державами членами», забороняються будь-які кількісні обмеження на імпорт (ст. 34) та експорт (ст. 35) та будь-які рівнозначні заходи. Вжиття з боку держав-членів «рівнозначних» стягнення мит заходів, або «заходів еквівалентної дії», які є протекціоністськими, тривалий час було предметом позовів до Суду ЄСп. Суд з цього приводу створив прецедент, названий «Дасонвільська формула»: «Будь-яке положення держав-членів у сфері торгівлі, яке може безпосередньо чи опосередковано, реально чи потенційно перешкоджати торгівлі в межах Спільноти, належить розглядати як захід, дія якого еквівалентна кількісним обмеженням» (рішення по справі 8/74, 36.1974, 837, ініційованій судом Бельгії в порядку преюдиційного звернення до Суду ЄСп з приводу того, що всупереч бельгійському законодавству, віскі, закуплене у Франції, імпортували в Бельгію, не маючи сертифікату походження з Шотландії).

Загальна заборона на кількісні обмеження в торгівлі уточнюється спеціальним положенням ст. 36 ДФЄС, де зазначається, що вимоги попередніх статей (34 і 35) не торкаються правомірних заборон або обмеження імпорту, експорту чи транзиту, коли вони обумовлені міркуваннями суспільної моралі, громадського порядку, суспільної безпеки, охорони здоров'я і життя людей і тварин та охорони рослин, а також захисту об'єктів національної спадщини, що мають художню, історичну або археологічні цінність, та захисту промислової та комерційної власності, такі заборони чи обмеження не повинні бути засобом довільної дискримінації чи прихованим обмеженням в торгівлі між державами членами. Це положення фактично повторює положення статті XX «Загальні винятки» ГАТТ-47 (нині в складі ГАТТ-94).

Однією з перепон лібералізації торгівлі є збереження державних підприємств і монополій. Основні правила стосовно загального їх поступового скасування і відступів, за умови, що такі підприємства не спотворюють істотно умови добросовісної конкуренції містяться в документах СОТ, а також у спеціально присвяченому цим питанням Розділі VII ДФЄС. В Главі 3 відповідно до останньої її ст. 37, має відбуватися поступова реорганізація державних монополій, які потенційно можуть спотворювати умови вільно конкуренції. Застосовуючи положення цієї статті до випадків, коли монополія стосується сільськогосподарської продукції, слід забезпечити еквівалентні гарантії для зайнятості й збереження рівня життя зацікавлених виробників.

Особливі умови регулювання рибальства і сільського господарства і торгівлю їх продукцією визначає Розділ III «Сільське господарство і рибальство» (ст. 38-44). Як вже зазначалось, ця продукція була вилучена з процесу лібералізації міжнародної торгівлі в період дії Генеральної угоди з торгових тарифів від 1947 року, тобто від 1 січня 1948 – до 1 січня 1995 рр.

Причини вилучення П. Жюайяр і Д. Карро пов'язують з діями США, коли Конгрес прийняв Закон про регулювання сільського господарства 1955 року, на основі якого США, спираючись на п. 5 статті XXV ГАТТ-47, витребували для себе від інших держав-членів ГАТТ-47 звільнення їх в сфері торгівлі сільськогосподарською продукцією від зобов'язань за статтями XI (Загальне скасування кількісних обмежень) і III (Надання національного режиму) ГАТТ-47 [1, с. 119]. У відповідь на надання поступок США, держави-члени Європейського економічного співтовариства вирішили проводити єдину сільськогосподарську політику на основі протекціонізму. Європейська асоціація вільної торгівлі, заснована Стокгольмським договором 1959 р.

державами, які на той час не входили в Європейські співтовариства, також вилучила аграрний сектор з процесу лібералізації. Таким чином, за сільськогосподарським сектором було «замовчаною згодою» визнано специфіку регулювання, побудовану на широкому використанні протекціоністських заходів. Завдяки цьому, держави-члени сучасного Європейського Союзу впродовж 47-ми років мали можливість надавати ефективну державну допомогу селу і сільському господарству.

В рамках СОТ правила торгівлі сільськогосподарською продукцією мають рухатись в напрямку лібералізації, тобто зрештою регулюватися як і рух інших товарів. Однак для уникнення різких погіршень становища виробників діє система винятків, передбачених зокрема в Угоді про сільське господарство з Додатку 1a [5]. Положення Розділу III спрямовані на поступове формування єдиного ринку сільськогосподарської й рибної продукції, з різними темпами інтеграції для різних економік, а також для різної продукції. Досить значний її перелік, на який поширюються винятки з загально процесу лібералізації, наводиться в Додатку I до ДФЄС, який, відповідно до ст. 51 ДЄС, є невід'ємною складовою Договорів. Зокрема, правила, встановлені щодо заснування та функціонування внутрішнього ринку, застосовуються до торгівлі сільськогосподарською продукцією, якщо в статтях 39-44 не обумовлено інше (п. 2 ст.38 ДФЄС).

Функціонування та розвиток ВР СГП має супроводжуватися формуванням спільної сільськогосподарської політики (п.1. ст.38), яка має на меті: підвищення продуктивності СГ; стабілізацію ринків; забезпечення доступності постачання; забезпечення надходження товарів до споживача за прийнятними цінами (п.1. ст.39). Спільна сільськогосподарська політика розроблюється з врахуванням: особливої природи сільського господарства (соціальна структура, географія); поступовості запровадження; вага сільського господарства в економіках держав-членів (п.2. ст.39).

Важливим напрямом спільної сільськогосподарської політики визначено створення спільної організації сільськогосподарських ринків (СОСГР), яка в режимі поступу може набувати таких форм: спільні правила конкуренції; обов'язкова координація національних ринків; організація європейського ринку (ст. 40 ДФЄС).

Висновки. Врегульована правом міжнародна торгівля, як основа зростання добробуту її учасників, стала одним з важливих аспектів піднесення Заходу. Саме розвиток в новий час підприємництва загалом і торгівлі зокрема став рушійною силою в боротьбі податного стану за скасування привілеїв панівних станів і формування політичних націй, національних держав і громадянського суспільства. З іншого боку, саме потреби міжнародної торгівлі стали мотиваційною основою формування нового міжнародного права, зорієнтованого на потреби громадян – платників податків. Неоліберальний міжнародний порядок другої половини ХХ ст., конвенційно формуючи загальні правила міждержавних відносин, забезпечив небачений до цього прогнозований економічний розвиток, основу якого склали міждержавні домовленості з лібералізації торгівлі товарами, прогнозовані курси валют і ефективні інвестиції приватних капіталів.

Лібералізація торгівлі на регіональному європейському рівні сприяла швидкому розвитку не лише економічного зростання, але й забезпечення умов для вищого рівня інтеграції держав-членів в Європейський союз, головними економічними рисами якого, став внутрішній ринок і митний союз, єдина валюта, скоординоване економічне зростання й зайнятість, а також низка успішних політик соціального спрямування. Гармонійне поєднання економічних і соціальних критеріїв особливо виразно втілене в сільськогосподарській політиці, де лібералізація відбувається засобами й темпами, які дозволяють уникати руйнування локальних економік, інтегруючи їх у спільний ринок сільськогосподарської продукції.

Використана література:

1. Carreau D., Juillard P. Droit international économique. Paris : Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 2014. 942 p.

2. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv> (дата звернення: 08.07.2026).
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 08.09.2026).
4. Гердеген М. Європейське право / пер. з нім. Київ : К.І.С., 2008. 528 с.
5. Угода про сільське господарство. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005 (дата звернення: 08.09.2026).
6. Аракелян М. Р., Василенко М. Д. Право Європейського Союзу : підручник. Одеса : Фенікс, 2012. 390 с.
7. Довгань Г. Д., Стадник О. Г. Світова торгівля. Географія : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів. Харків : Ранок, 2017. URL: <https://mozok.click/234-svtova-torgvlya.html> (дата звернення: 08.07.2026).
8. Переговори Дохійського раунду СОТ: питання, що стосуються сільського господарства. Київ : Ін-т екон. досліджень та політ. консультацій, 2015. № 5. 33 с. URL: <https://knteu.kiev.ua/file/MTc=/317cab182d75bac.pdf> (дата звернення: 09.07.2026).

References:

1. Carreau D., Juillard P. (2014). Droit international économique. Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence. 942 p.
2. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 (2007). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv>
3. Verkhovna Rada of Ukraine. Heneralna uhoda z taryfiv i torhivli [General Agreement on Tariffs and Trade]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> [in Ukrainian].
4. Herdehen M. (2008). Yevropeiske pravo [European Law]. Kyiv: K.I.S. 528 p. [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine. Uhoda pro silske hospodarstvo [Agreement on Agriculture]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005 [in Ukrainian].
6. Arakelian M. R., Vasylenko M. D. (2012). Pravo Yevropeiskoho Soiuzu [Law of the European Union]. Odesa: Feniks. 390 p. [in Ukrainian].
7. Dovhan H. D., Stadnyk O. H. (2017). Svitova torhivlia. Heohrafiia [World Trade. Geography]. Kharkiv: Ranok. URL: <https://mozok.click/234-svtova-torgvlya.html> [in Ukrainian].
8. Perehovory Dokhiiskoho raundu SOT: pytannia, shcho stosuuiutsia silskoho hospodarstva (2015) [Doha Round WTO Negotiations: Issues Related to Agriculture]. Kyiv: Institute for Economic Research and Policy Consulting. No. 5. 33 p. URL: <https://knteu.kiev.ua/file/MTc=/317cab182d75bac.pdf> [in Ukrainian].

Sopilko I. M., Radzivill O. A. Liberalization of trade in goods in European Union law

The article explores the process of trade liberalization within the formation and evolution of the Common Market and the European Union. It demonstrates that during the initial stages of European integration and the development of the common economic space, European states actively and consistently acted simultaneously at two interconnected levels – regional and universal.

It is substantiated that the liberalization of international trade in goods became one of the most important components of the international legal order established under the auspices of the UN in the second half of the 20th century. At the global level, this period saw the formation of the first effective global monetary and financial system led by the IMF, a system of guarantees and attraction of private investment under the direction of the IBRD, as well as an ongoing process of consistent trade liberalization through the removal of tariff barriers within the framework of GATT-1947 rounds.

The article shows how trade liberalization at the regional European level contributed not only to rapid economic growth but also to the creation of legal conditions for deeper integration among member states as early as during the functioning of the European Communities. The study provides a detailed analysis of the measures undertaken by Union institutions and member states following the proclamation of the founding of the European Union. The main economic features of this stage were the internal market, the customs union, the introduction of a single currency, the alignment of national policies regarding economic growth and employment, and the implementation of a number of successful social initiatives.

The harmonious combination of economic and social criteria is particularly clearly reflected in the implementation of the Common Agricultural Policy. In this field, liberalization takes place through specific means and at a pace that prevents the disruption of local agricultural economies, gradually integrating them into the common market for agricultural products.

Key words: neoliberal international order, internal market, customs union, elimination of quantitative restrictions, common agricultural policy, organization of agricultural markets.

Дата першого надходження статті до видання: 15.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.09.2026